

بررسی تأثیر انقلاب اسلامی بر شیعیان آرژانتین؛ از خودآگاهی تا خودبنیادی

محمود بختیاری^۱

چکیده

آثار و دستاوردهای انقلاب اسلامی ایران نه تنها در کشورهای مجاور، بلکه در دورترین کشورها نیز قابل مشاهده است. آرژانتین از جمله کشورهایی است که پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، حضور اولین مبلغان و رایزن‌های مذهبی - فرهنگی ایرانی را شاهد بوده است. آمایش جریان حاکم میان شیعیان آرژانتین بر اساس نظریه پخش که ذیل دو جامعه آماری بومی مستبصر و مهاجر عرب تبار دسته‌بندی می‌شود، محور اصلی مقاله حاضر است و تلاش شده است تا با استفاده از منابع مختلف، به ویژه منابع میدانی و بروز، به این پرسش پاسخ دهد که: «نقش جمهوری اسلامی ایران به عنوان مبدأ پخش در فرآیند خودآگاه‌سازی شیعیان آرژانتین به عنوان مقصد اشاعه چه و چگونه بوده است؟». همچنین در این پژوهش فعالیت‌های صورت گرفته از سوی مبدأ جهت ایجاد جامعه خودبنیاد در کشور مقصد بررسی خواهد شد. نظریه پخش، چارچوب نظری این تحقیق جهت پاسخ‌گویی به نقش جمهوری اسلامی ایران در پروسه هویت‌بخشی و کمک به بنیادسازی جامعه شیعیان است.

واژگان کلیدی: انقلاب اسلامی، شیعیان آرژانتین، نظریه پخش، خودآگاهی، خودبنیادی.

۱. مدیر و پژوهشگر میز آمریکای لاتین مجمع جهانی اهل بیت (ع)، مدرس زبان اسپانیایی حوزه علمیه قم، دانشجوی دکتری تاریخ اسلام دانشگاه باقرالعلوم. Mahmud.b1113@gmail.com

مقدمه

پیوند میان مدل‌های متفکران معاصر و حقایق موجود عصر امروزی، نویدبخش سیر مباحث انتزاعی به سوی مصادیق عینی خواهد بود که خروجی آن به راهبردهای مؤثر و کلیدی در ترسیم خط مشی‌ها و چشم‌اندازهای میان‌مدت و بلندمدت ختم خواهد شد؛ افقی که جمهوری اسلامی ایران در همان ابتدای راه و در پایان دهه پنجاه و دهه شصت به صورت جدی و فارغ از دخیل نمودن مدل‌های غربی، برای دنیا برنامه‌ریزی نمود و اکنون آن دانه کاشته شده به درختی تنومند تبدیل شده است که دورترین نقاط جهان همچون آرژانتین نیز از سایه و میوه آن بهره می‌برد. این سایه و میوه از ریشه‌ای است که به عنوان مرکز، تمام شاخ و برگ پیرامون را تغذیه کرده و با گذشت چهل سال از عمر آن، تنها مرجع صدور بین‌المللی راهبردی و راهبری تشیع در سراسر جهان به شمار می‌آید. البته این مهم لازم بذکر است که مدل ورود جمهوری اسلامی ایران به عنوان مرکز در برخی مناطق همچون آرژانتین که تشیع در آن، در اقلیت بوده، به نحو تأسیسی است، که امری راهبردی است، اما در عراق، هند و کشورهای که دارای غالب جامعه آماری شیعی بودند، مدل راهبری بوده است. تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان آرژانتین که در پژوهش حاضر مورد تحلیل و بررسی قرار گرفته است، تأسیس و هدایت فرآیند جامعه خودآگاه به سوی جامعه خودبنیادی است که در دو قسم بومی و مستبصر به منصفه ظهور رسیده است. از این رو، محقق جهت تبیین تأثیر مذکور، نظریه پخش را انتخاب کرده است تا از این رهگذر، بتوان فرآیند این رویه را در ساختاری علمی به تصویر بکشد.

تبیین مسئله

این تحقیق درصدد بررسی تأثیر انقلاب اسلامی ایران بر خودآگاهی و خودبنیادی شیعیان آرژانتین به ویژه در حوزه دینی و معرفتی، در قالب نظریه پخش خواهد بود. شیعیان آرژانتین را می‌توان به دو دسته کلی مستبصر بومی و عرب‌تبار مهاجر تقسیم نمود. گروه اول به دلیل سیطره مبلغان مسیحی و همچنین عدم دسترسی به اسلام ناب شیعی و گروه دوم نیز به خاطر مغلوب فرهنگ استعاره‌ای غرب شدن، از مقوله بسیار مهم خودآگاهی هویتی و به طبع عدم دستیابی به ایجاد جامعه خودبنیاد محروم ماندند. برنامه راهبردی جمهوری

اسلامی ایران پس از پیروزی و فائق آمدن بر رژیم پهلوی، علاوه بر محدوده ملی، جغرافیای گسترده بین‌الملل را نیز شامل می‌شد و این همان امتداد رسالت پیامبر اکرم ﷺ در آغاز ظهور اسلام می‌بود. از این رو، افق دید انقلاب اسلامی نه تنها مقوله توسعه تفکر شیعی با نگاهی ملی بود؛ بلکه اهدافی وسیع‌تر و در مقیاس جهانی - با مهندسی تقویت خودآگاهی و سیر به سوی جامعه خودبنیاد - را دنبال می‌کرد؛ نقشه راهی که پس از مدتی، خروجی آن در کشورهایی همچون آرژانتین نیز بروز و ظهور داشت. بُعد مسافت هم مانع صدور انقلاب و حضور مبلغان و رایزن‌های فرهنگی در آرژانتین نگردید؛ به گونه‌ای که امروزه شاهد بیشترین خروجی طلاب به لحاظ کمیت و بهترین خروجی تولیدی در حوزه ترجمه و تولید محتوای دینی - فرهنگی به لحاظ کیفیت از مراکز و مساجد شیعی کشور آرژانتین در حوزه تأسیسی هستیم که در سایه حمایت جمهوری اسلامی ایران به بهره‌برداری رسیده است. آنچه در سطر قبل بیان شد، مربوط به برنامه جمهوری اسلامی ایران برای مستبصران بود، و لازم به ذکر است که در تعامل با عرب‌های مهاجر نیز تا حدودی موفق عمل کرده است. از آنجا که بیشترین تأثیر حضور جمهوری اسلامی ایران، در حوزه دینی و همچنین فرهنگی شیعیان آرژانتین رخ داده است، پژوهش حاضر درصدد تبیین تأثیر موجود میان عرب‌های مهاجر مقیم این کشور و همچنین مستبصران بومی این خطه خواهد بود. مسئله اصلی این پژوهش، آمایش نقش و تأثیر انقلاب اسلامی ایران در جایگاه مبدأ در هویت‌بخشی و کمک به پروسه خودآگاه‌سازی شیعیان آرژانتین و همچنین ایجاد جامعه خودبنیاد به عنوان مقصد اشاعه در قالب نظریه پخش خواهد بود که راهبرد تأسیسی جامعه خودآگاه و راهبری آن به خودبنیاد، از جمله مهم‌ترین آنهاست.

پیشنه تحقیق

تاکنون با این عنوان هیچ مقاله یا کتابی منتشر نشده است. تنها کتابی مانند جزوه در شماره دوم نشریه آفاق اسلام به طبع رسیده است که تحت عنوان «حوزه علمیه امیرالمؤمنین علیه السلام - حوزه علمیه التوحید آرژانتین» است و تنها به بخشی از مراکز شیعیان کشور آرژانتین و بسیار موجز اشاره شده است که بسیار مختصر و ناکافی است. همچنین آقای رسول جعفریان در اطلس شیعه اشاره مختصری به آرژانتین و شیعیان آن کرده است که

آن نیز هدف ما را تأمین نمی‌کند. البته در حوزه آرژانتین، چندین کتاب و مقاله به زبان فارسی وجود دارد که ارتباطی با موضوع بحث این پژوهش ندارد. این مقاله که اولین اثر علمی-پژوهشی در خصوص بررسی تأثیر انقلاب اسلامی بر شیعیان آرژانتین و در چارچوب پخش است، از کامل‌ترین آثار موجود در این خصوص است که به تفصیل به آن می‌پردازد.

فرضیه تحقیق

بازتاب عینی نظریه پخش، در بازیابی هویت به مهاجران شیعی عرب‌تبار و همچنین معرفی اسلام ناب شیعی و هدایت بومی‌های آرژانتین به سوی دین کامل، به طرق مختلفی همچون اعزام مبلغ دینی و رایزن فرهنگی، ساخت و تأسیس مساجد و مراکز اسلامی پس از پیروزی انقلاب اسلامی در سال ۱۹۷۹م. در آرژانتین مشهود و ملموس است. فرضیه تحقیق این است که هدایت و راهبری شیعیان جهان، به‌ویژه در مناطق تأسیسی همچون کشور آرژانتین به‌عنوان شیعیان مقصد به‌وسیله مبدأ یعنی جمهوری اسلامی ایران صورت گرفته و در حال تبدیل جامعه شیعی خودآگاه به خودبنیاد است.

نوآوری تحقیق

نوآوری پژوهش حاضر را می‌توان به چند دسته تقسیم نمود. ابتدا اینکه در خصوص تأثیر انقلاب اسلامی بر شیعیان آرژانتین تاکنون مقاله و یا کتابی تولید نشده است. در گام بعد باید متذکر گردید که همچنین این تأثیر در چارچوب نظریه علمی همچون پخش در هیچ‌یک از منابع علمی داخلی و خارجی، پژوهش نشده است. همچنین استفاده از منابع کتابخانه‌ای اسپانیایی‌زبان و مصاحبه میدانی به زبان مقصد و ترجمه آن به فارسی، خود عامل مهمی در بروز بودن و نوآوری تحقیق مذکور خواهد بود. نکته پایانی اینکه، این مقاله به تلاش‌ها و دستاوردهای جمهوری اسلامی ایران در کشورهای بسیار دوردستی همچون آرژانتین به‌صورت تفصیلی خواهد پرداخت که خود مظهر نمایان و مصداق عینی حمایت از شیعیان این کشور تحت نظریه پخش، آن هم از جنس حمایت معنوی و مادی در جهت هدایت جامعه خودآگاه به خودبنیاد بوده است.

روش تحقیق

به دلیل اینکه پژوهش حاضر، با کمبودهای خاصی همچون فقدان منابع کتابخانه‌ای و کتبی، به‌خصوص در مورد مراکز شیعی موجود در کشور آرژانتین، روبه‌روست، روش گردآوری اطلاعات و داده‌ها، بیشتر به‌صورت میدانی و مصاحبه با بومیان شیعه و مسئولان مراکز شیعی آرژانتین، مبلغان دینی و گزارش‌های سفر تبلیغی برخی از طلاب ایرانی به آرژانتین است؛ البته از برخی منابع کتابخانه‌ای و متون کتبی نیز استفاده شده است. با توجه به فقر منابع مطالعاتی در خصوص آرژانتین، به‌ویژه در موضوع مورد تحقیق، از آنجا که نگارنده به زبان اسپانیایی مسلط است، تحقیق حاضر را ضمن ارتباط‌گیری با فعالان بین‌الملل و مسئولین مراکز و مساجد کشور فوق و ترجمه بسیاری از آنها و مراجعه به منابع کتابخانه‌ای اسپانیایی، ارائه نموده است.

تبیین نظریه پخش

نظریه پخش، نظریه‌ای است در خصوص چگونگی انتشار نوآوری‌ها و گسترش پدیده‌ها، ایده‌ها و اندیشه‌ها که از سوی «هاگر استرند»^۱ جغرافیادان سوئدی در سال ۱۹۳۵ میلادی ابداع و ارائه شد. اگرچه در ابتدا کاربرد این نظریه در موضوعاتی همچون کشاورزی و شیوع بیماری‌ها بود، اما پس از مدتی در مباحث علوم سیاسی و روابط بین‌الملل نیز مورد استفاده قرار گرفت (ر.ک: برزگر، ۱۳۸۹: ص ۳۹-۴۱). پخش سرایتی و سلسله‌مراتبی، با سرعت بالای انتشار و سرایت از انواع پخش انبساطی هستند (پانوف و پرون، ۱۳۶۸: ص ۱۳؛ ر.ک: جردن و راوتسری، ۱۳۸۰: ص ۱۶۰-۱۶۳). در این دو نوع پخش، افکار و مفاهیم از سرزمین میهمان و جدید هجرت می‌کنند و چون هجرت فیزیکی نیست، دارای سرعت انتشار بالایی است (برزگر، ۱۳۸۹: ص ۴۵). در تبیین و مطالعه بازتاب‌های هر نوآوری سیاسی بر اساس نظریه پخش، مبدأ و مقصد، بازه زمانی، ابزارها و مجاری و در نهایت موضوع پخش و اکاوی می‌شود. همچنین موانع پخش و امواج رقیب، از عوامل کاهش‌دهنده به شمار می‌رود که در بررسی بازتاب‌های پدیده و پخش آن، باید در نظر گرفته شود (خانی آرنی و برزگر، ۱۳۹۰: ص ۱۲۸). در این میان، شیعیان آرژانتین به دلیل روحیه دین‌پذیری بالا و

^۱. Hager Strand.

ضد استکباری، جایگاه ویژه‌ای در ارتباط با انقلاب اسلامی دارند. چگونگی تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان آرژانتین بر اساس نظریه پخش به شرح زیر است:

۱. مبدأ پخش

مکانی است که خاستگاه نوآوری و صدور پیام‌ها و ارزش‌های جدید است. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران در ۱۳۵۷، ایران با شعارهایی همچون برقراری حکومت جهانی اسلامی، نفی سلطه، حمایت از مستضعفان، تبلیغ اسلام، دعوت به مذهب شیعه و آغاز تفکر ام‌القری بودن ایران برای جهان اسلام، به کانون پخش در منطقه مبدل گشت و چنان تأثیرات قوی در منطقه داشت که کسانی هم که علاقه‌ای به انقلاب اسلامی نداشتند، تحت تأثیر آن قرار گرفتند (ر.ک: نجاتی، ۱۳۹۰: ص ۱-۲). از جمله مواردی که انقلاب اسلامی را به کانون و مبدأ اثرگذاری در منطقه تبدیل کرد، می‌توان به موارد زیر اشاره نمود:

اول: یک انقلاب تمام‌عیار و مطابق با معیارهای انقلاب در ایران رخ داد.

دوم: دارای داعیه بین‌المللی و فرامرزی و بشری است و پسوند «اسلامی» نیز مؤید این مطلب است.

سوم: موقعیت استراتژیک و حساس منطقه‌ای آن رابطه مستقیم میان تغییرات ساختاری داخلی با منطقه‌ای دارد (برزگر، ۱۳۸۸: ص ۳۴). البته این مبدأ پخش تنها به کشورهای همسایه و پیرامون توجه نداشت؛ بلکه دورترین کشورها همچون آرژانتین نیز از آن بی‌بهره نماندند. حضرت آیت‌الله مصباح در این خصوص می‌فرماید: «حرکت امام خمینی (ره) تنها موجب رواج اسلام و تشیع نشد؛ بلکه موجب رواج دین در دنیا شد» (موسی پور، ۱۳۸۴: ص ۲۷۷). بنابراین، وقوع انقلاب اسلامی در کشور ایران خودبه‌خود به هویت‌یابی، خودآگاهی و معرفی شدن شیعه منجر شد (احمدی، ۱۳۸۹: ص ۵۶). قرار گرفتن ایران در کانون دنیای تشیع، زمینه را برای مدیریت و رهبری ایران در دنیای شیعه فراهم کرد و قدرت‌یابی شیعه در ایران، یا به عبارتی برخورداری شدن آن از ماهیت ایدئولوژیک، باعث شد تا حوزه نفوذ ایران در مناطق پیرامونی گسترش یابد (احمدی و لطفی، ۱۳۸۹: ص ۱۱۹).

۲. مقصد پخش

دو عامل پذیرا یا ناپذیرا بودن محیط در بسترسازی مقصد پخش بسیار مهم و تعیین‌کننده‌اند. محیط پذیرا دارای ویژگی‌ها و شرایطی است که با شرایط و ویژگی‌های مبدأ

پخش شباهت زیادی دارد. عوامل پذیرا موجب ایجاد زمینه‌های مساعد و هم‌گرایی و برعکس عوامل ناپذیرا موجب عدم تأثیرپذیری از انقلاب اسلامی و واگرایی می‌شود (برزگر، ۱۳۸۱: ص ۳۹). در ارتباط با آرژانتین به‌عنوان مقصد پخش انقلاب اسلامی ایران، می‌توان گفت که این کشور ترکیبی از محیط پذیرا و ناپذیراست. عواملی همچون جهانی شدن و اقبال به اسلام در آرژانتین، نگرش مثبت به اسلام در میان مردم، روحیه دین‌پذیری و گرایش بالا به دین و همچنین روحیه ضداستعماری مردم را می‌توان از جمله عوامل پذیرا بودن کشور آرژانتین دانست. گرایش‌های مذهبی به‌عنوان عامل شکل‌دهنده به هویت فرهنگی، حتی تلاش‌های مدرنیته جهت جایگزین کردن فرهنگ این ملت با دیکته‌های عقلانیت ابزاری را نیز پشت سر گذاشته است (Morandé, 1984:129). رهبران مقاومت و شخصیت‌های برجسته و محبوبی همچون سیمون بولیوار، از اسلام به‌عنوان یک الگوی برتر تعبیر کرده‌اند. سیمون بولیوار^۱ در نامه‌ای که در تاریخ ۱۳ دسامبر ۱۸۲۹ برای ژنرال دانیل فلورنسیو^۲ اولاری می‌نویسد، بر استقلال مردم قاره آمریکا از ایالات متحده تأکید کرده و الگو گرفتن و اقتباس از تعالیم قرآن و اسلام را بدیل مناسب‌تری برای آن می‌داند: «من عقیده دارم که مردم قاره آمریکا بهتر است به جای اینکه از دولت ایالات متحده پیروی کنند، از قرآن پیروی کنند؛ هرچند ایالات متحده بهترین در جهان باشد» (Bolivar, 2009:363). حجت‌الاسلام والمسلمین محسن ربانی - مبلغ فعال ایرانی اعزامی به آرژانتین در دهه شصت - در یکی از خاطراتش در آرژانتین می‌گوید: «خاطرم هست در مغازه‌ای در آرژانتین عکس امام خمینی را دیدم. سؤال کردم که چرا عکس ایشان را در مغازه خود نصب کرده‌اید؟ مغازه‌دار پاسخ داد: اینجا هم یک امام خمینی می‌خواهد که تحول ایجاد کند و همه را نجات دهد (بختیاری، ۱۳۹۵: ص ۴۲). خاطره دیگری که ایشان در همین زمینه نقل می‌کند، نیز مؤید روحیه ضداستعماری مردم این منطقه است: «در مراسمی که سفیر ما (سال ۱۳۶۴) حضور پیدا کرده بود و مردم زیادی هم در مراسم حضور

1. Simon Bolivar.

2. Daniel Florencio OLeary.

داشتند، تا دیدند که سفیر ایران در بالکن حاضر شد، عده‌ای از مردم شعار دادند فالتا^۱ خمینی! فالتا خمینی! یعنی اینجا یک خمینی می‌خواهد (همان). در مقابل، جریان‌سازی گروه‌های رقیب و معاند همچون؛ عربستان سعودی علیه شیعیان، خود از موانع کندکننده و در برخی مواقع بازدارنده در مساعد نمودن محیط و پذیرا بودن به شمار می‌رود. برای توضیح این مطلب، به ایجاد حادثه جعلی آمیا^۲ به‌وسیله صهیونیست‌ها و انتساب آن به ایران و حزب الله، جهت بازدارندگی فعالیت شیعیان در کشور آرژانتین اشاره می‌کنیم. آرژانتین به‌عنوان دومین پایگاه صهیونیسم در دنیا، از دیرباز با رژیم غاصب اسرائیل روابط خوبی داشته است. حضور چشمگیر یهودیان در این کشور و نفوذ آنان در دستگاه‌های حکومتی، خود بیانگر این موضوع است. حادثه انفجار سفارت اسرائیل در بوئنوس آیرس در ۱۷ مارس ۱۹۹۲ به مثابه نفوذ زیاد و قدرت رژیم اسرائیل در دولت آرژانتین است؛ زیرا در نتیجه همکاری دولتمردان آرژانتینی و بهره‌برداری از امکانات وسیع تبلیغاتی این کشور که در اختیار یهودیان قرار داشت، توانستند حادثه‌ای را که ساخته و پرداخته خودشان بود، به مسلمانان منتسب کنند و تصویر کاملاً غلطی را از مسلمانان در اذهان و افکار عمومی مردم این کشور و جهان بر جای گذارند (همان، ص ۱۳۴). دو سال بعد در سال ۱۹۹۴ انفجاری دیگر در مرکز یهودیان رخ داد که طی آن ۸۹ نفر کشته شدند که این انفجار به آمیا معروف شد. (مصاحبه با عبدالکریم پاس)، آلبرتو نیسمن^۳ بازپرس ویژه وقت، مأمور رسیدگی به این پرونده شد و دو سال بعد (سال ۲۰۰۶) طبق تحقیقات انجام‌شده از سوی بازپرس مذکور، دادگاهی در آرژانتین اقدام به صدور حکم بازداشت هشت تن از مقامات ایرانی و نیز عماد مغنیه نمود (Sullivan, 2013: P26). افرادی که سال بعد (۲۰۰۷) تحت تعقیب پلیس بین‌الملل قرار گرفتند، عبارت بودند از: محسن رضایی، احمد وحیدی، احمد رضا اصغری، محسن ربانی، علی فلاحیان و عماد مغنیه (INTERPOL, 2007: P7). در بخشی از گزارش این بازپرس، به حضور جدی ایران در منطقه آمریکای لاتین و همچنین استفاده

1. Falta.

2. AMIA. Asociación Mutual Israelita Argentina «مرکز همیاری دوجانبه اسرائیل و آرژانتین».

3. Alberto Nisman.

سفارتخانه‌ها به عنوان خانه‌های جاسوسی و مراکز و مساجد به عنوان محلی جهت جذب نیرو اشاره شده است (Burgos, 2006: P266-227). گرت پورتر^۱ تاریخ‌دان و روزنامه‌نگار آمریکایی که مشغول تحقیق در مورد پرونده آمیا بود، می‌گوید: «آنچه باعث شد که من در مورد پرونده آمیا یا همان بمب‌گذاری سال ۱۹۹۴ در آرژانتین، شروع به تحقیق کنم، در حقیقت دادخواستی بود که در سال ۲۰۰۶ در آرژانتین تنظیم شد. قبل از آن با مطالعه پرونده متوجه تناقضاتی در آن شده بودم. اسناد مهمی وجود دارد که نشان می‌دهد این پرونده به وسیله دستگاه قضایی آرژانتین ساخته شده و از ابتدا جعلی بوده است. من این پرونده را ناصحیح می‌دانم؛ چون به وسیله پلیس، مقامات امنیتی و دولت آرژانتین برای اهداف سیاسی دستکاری شده بود».

(Gareth Porter's, 2013: Voice of America)

از سویی مأمور پلیس فدرال آمریکا^۲ جیمز برنازانی^۳ در تأیید جعلی بودن حادثه مذکور اظهار می‌دارد: «گروه تحقیق آرژانتین هیچ مدرک واقعی که ایران را به بمب‌گذاری ربط بدهد، در اختیار نداشتند. همچنین سه مقام رسمی ایالات متحده آمریکا که در آن موقع در سفارت آمریکا در آرژانتین حضور داشتند (از جمله سفیر آمریکا جیمز چیک^۴)، همگی نبود مدرک علیه ایران در بمب‌گذاری سال ۱۹۹۴ در بوینوس آیرس را تأیید کرده‌اند.»

(Gareth Porter, 2014: Inter Press Service News Agency)

با وجود چنین گزارش‌هایی از سوی مقامات رسمی ایالات متحده، دولت آمریکا به بهانه این انفجارها، تلاش زیادی برای متقاعد کردن مقامات آرژانتینی و سرعت بخشیدن به روند دادگاه آمیا و محکوم کردن جمهوری اسلامی ایران و حزب الله کرد و معمولاً همه ساله در سالروز حادثه آمیا، بیانیه‌هایی در این زمینه صادر می‌کند (سجادپور، ۱۳۸۹، ش ۸، ص ۲۲). پس از گذشت ۲۲ سال از این حادثه، دادگاهی در آرژانتین از دولت‌های عراق، مالزی و سنگاپور، هنگام سفر آقای دکتر ولایتی جهت دیدارهای رسمی، خواستار بازداشت وی و

1. Gareth Porter.

2. FBI.

3. James Bernazzani.

4. James Cheek.

تحويل ایشان به آرژانتین شد. چندین نفر از مقامات وقت ایران از جمله «علی اکبر ولایتی» وزیر خارجه، پس از این ادعای آرژانتین، در لیست افراد تحت تعقیب اینترپل قرار گرفتند. این در حالی است که ایران بارها بر عدم ارتباط با واقعه بمب‌گذاری مرکز یهودیان بوینس آیرس در دهه ۱۹۹۰ تأکید داشته و تاکنون مستندات مشخصی نیز از سوی مقامات آرژانتینی در این زمینه ارائه نشده است (بختیاری، همان، ص ۱۳۸). از ابعاد مهم این حادثه علاوه بر تیره کردن روابط ایران و آرژانتین، تأثیرات منفی بود که در وضعیت زندگی شیعیان این کشور بر جای گذاشت؛ به نحوی که پس از آمیا، تهمت‌ها و فشارها علیه شیعیان زیاد شد و تعقیب، بازداشت و آزار و اذیت شیعیان (همچون حبس خانگی ۵ ساله مدیر مسجد کانیونلاس)، نمونه‌ای از این اقدامات بود. همچنین در سال ۲۰۰۱ (روزی که بوش ریاست جمهوری خود را آغاز کرد) در مسجد التوحید اقدام به بمب‌گذاری کردند که کل کتابخانه مسجد تخریب شد و فقط پلیس درب ورودی مجروح شد. نکته جالب اینکه تمام کتاب‌ها سوختند و تنها قرآن موجود در جلوی پنجره‌ای که رو به کتابخانه بود، هیچ آسیبی ندید و تصویر این اتفاق در روزنامه‌های آرژانتین چاپ شد (مصاحبه با آقای پاس). از این رو پرونده مفتوح آمیا به مثابه تهدیدی جدی نه تنها در مناسبات دیپلماتیک ایران و آرژانتین قلمداد می‌شود، بلکه بر فعالیت‌های فرهنگی - تبلیغی جمهوری اسلامی ایران نیز تأثیرگذار بوده است. ممنوع‌الورود شدن مبلغان فعالی همچون حجت الاسلام ربانی به این کشور و همچنین محدودیت‌های ایجاد شده برای سایر فعالیت‌های تبلیغی از پیامدهای این سناریوی طراحی شده بود. پرونده آمیا تنها یک نمونه از تهدیداتی است که از جانب رژیم صهیونیستی متوجه فعالیت تبلیغی جمهوری اسلامی در آرژانتین بود.

۳. مسیرهای پخش

منظور از مسیرهای پخش، آن دسته از مجاری است که از طریق آنها امکان سرایت یک پدیده از مبدأ پخش به مقصد پخش فراهم می‌گردد. در بحث مسیرهای پخش، باید حداقلی از افراد باشند که رفتاری را انجام دهند تا پس از آن، جریان اشاعه، خودبه‌خود مانند توده برفی که به بهمن تبدیل می‌شود، ادامه یابد (رفیع پور، ۱۳۸۶: ص ۸۸).

در ارتباط با مسیرهای تأثیرگذاری انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان آرژانتین می‌توان به

موارد زیر اشاره نمود:

۱. اعزام مبلغان ایرانی به آرژانتین در آغاز پیروزی انقلاب اسلامی؛
۲. تأسیس مراکز و مساجد شیعی (الف. مسجد و مرکز اسلامی التوحید واقع در شهر بوئنوس آیرس؛ ب. مسجد الشهید در شهر توکومان؛ ج. مسجد الإمام در شهر کانیوناس)؛
۳. تربیت نیروی مبلغ بومی و مهاجر و به‌کارگیری در کشور مقصد؛
۴. ترجمه متون مذهبی و دینی به زبان اسپانیولی و ارسال به آرژانتین؛
۵. تولید محتوای شیعی و انتشار آن در شبکه‌های اجتماعی مختلف جهت ارتقای وضعیت اعتقادی شیعیان.

۴. زمان پخش

زمان پخش تأثیرات انقلاب اسلامی ایران بر شیعیان آرژانتین، از همان ابتدای پیروزی انقلاب بود. البته برخی از اندیشمندان قائل‌اند که تنها همان ابتدای انقلاب، شاهد تأثیرات فزاینده‌ای در مقصد بوده‌ایم و پس از مدتی این تأثیرات رو به کاهش نهاد (جردن و راوتری، ۱۳۸۰: ص ۲۶). اما در رد این نظریه لازم است به این نکته توجه شود که بروز و ظهور و شدت تأثیرگذاری انقلاب بر مقاصد پخش، با توجه به مقتضیات زمان متفاوت است و در هر برهه‌ای از زمان، به‌نوعی خاص نمایان می‌شود و این ناشی از پویایی گفتمان انقلاب اسلامی است. برای نمونه، فعالیت‌های شیعیان آرژانتین را متأثر از جو سیاسی حاکم بر این کشور، می‌توان به دو برهه زمانی تقسیم کرد. زمانی سطح روابط ایران و آرژانتین نسبتاً مناسب بود و فعالیت‌های مختلفی با آزادی نسبی در این کشور انجام می‌شد. در این دوران که محقق آن را «عصر طلایی» می‌نامد، شیعیان در وضعیت قابل قبولی بودند و حتی رایزن‌های فرهنگی و مبلغان دینی ایرانی، به‌راحتی فعالیت می‌کردند. آقای سهیل اسعد در این خصوص می‌گوید: «در فاصله بین سال‌های ۱۹۸۳ تا ۱۹۹۲ حضور ایران در آرژانتین بسیار پررنگ و ملموس بود و تعداد ایرانی‌های حاضر در بعضی از نماز جمعه‌ها به هفتاد نفر نیز می‌رسید. در میان فارغ‌التحصیلان دکترا از دانشگاه‌های آرژانتین به‌ویژه بوئنوس آیرس، ایرانی‌های زیادی دیده می‌شدند و اکثر کتاب‌ها که بالغ بر ۱۵۰ کتاب بود، در فاصله این دوازده سال ترجمه و تولید شد» (مصاحبه با آقای سهیل اسعد). اما پس از حادثه انفجار آمیا،

مشکلات عدیده‌ای گریبان‌گیر شیعیان شد و حتی برخی از مبلغان به این کشور ممنوع‌الورود شدند. زمانی بود که حتی شیعیان، به‌خاطر جنگ لبنان، در خیابان‌ها بر علیه رژیم صهیونیستی راهپیمایی و تظاهرات می‌کردند؛ اما پس از حضور پررنگ و نفوذ این رژیم در بدنه دولت و حکومت آرژانتین به بهانه این انفجار، نه‌تنها این قبیل فعالیت‌ها و تظاهرات کم‌رنگ شد، بلکه شیعیان با متهم شدن به دست داشتن در آمیای ساختگی، بسیار مورد بازجویی و آزار و اذیت قرار گرفتند. از این‌رو، اگر در آن برهه زمانی، راهپیمایی روز قدس در سطح شهر برگزار می‌شد، در حال حاضر در مسجد برگزار می‌گردد. البته ذکر این نکته نیز حائز اهمیت است که پس از گذشت سال‌ها از آمیا، بسیاری از افکار عمومی که زمانی تحت تأثیر رسانه‌های صهیونیستی و غربی، شیعیان و ایران را در این حادثه دخیل می‌دانستند، اکنون گردانندگان و مجریان آن را، کسانی جز رژیم صهیونیستی نمی‌دانند و این امر حتی در میان خود یهودیان نیز مشتبّه شده و به اختلافاتی منجر گردیده است (مصاحبه با عبدالکریم پاس).

۵. موضوع پخش

بررسی وضعیت شیعیان آرژانتین بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، بیانگر آن است که مهم‌ترین موضوع پخش، بازیابی هویت شیعیان مهاجر و هویت‌سازی برای بومیان مستبصر در جهت نیل به «خودآگاهی» و همچنین ایجاد «جامعه خودبنیاد» است. در این خصوص انواع خودآگاهی و مصادیق آن و تأثیرات انقلاب اسلامی ایران در رشد این حرکت در میان شیعیان آرژانتین را تبیین می‌کنیم.

الف. خودآگاهی دینی

آرژانتین پس از برزیل، دومین کشور پرجمعیت مسلمان و شیعه است. ریشه شیعیان آرژانتین به مهاجران لبنانی و سوری بازمی‌گردد. شماری از این شیعیان مربوط به مهاجرت ۷۰ سال قبل و از شیعیان شمال لبنان هستند. آنها (حدود ۱۰۰۰ تا ۱۵۰۰ نفر) در آرژانتین، مؤسسات، انجمن‌ها و مراکز شیعی، مدرسه، حسینیه قبرستان و... تأسیس کرده‌اند. شیعیان عرب آرژانتین را می‌توان از قدیمی‌ترین شیعیان مهاجر به آمریکای جنوبی قلمداد کرد. از این‌رو اکثر جوامع عربی که در این کشور هستند، منشأ لبنانی یا سوری دارند. انقلاب اسلامی ایران تأثیرات فراوانی در جهت‌دهی صحیح به مهاجران عرب به‌ویژه علویان سوریه

داشت؛ به نحوی که موجب شد تا دین و معارف اسلامی در میان آنها احیا گردد؛ زیرا اوضاع آنها پیش از پیروزی انقلاب اسلامی از هر جهت نابسامان بود و به خصوص نسل‌های جدید، از معارف اسلامی بهره‌چندانی نداشتند؛ نه نماز می‌خواندند و نه حجاب داشتند. حتی قبل از ورود مبلغان و رایزن‌های فرهنگی به آرژانتین، در مراکز علوی‌ها خرید و فروش شراب و شرب آن رایج بود و جوانان به قمار می‌پرداختند. امروزه شاهد تأثیرات شگرف جمهوری اسلامی بر تحولات مذهبی و دینی این جماعت در همان مراکز هستیم (مصاحبه با عبدالکریم پاس). در مورد مستبصرین بومی نیز می‌توان گفت که پس از پیروزی انقلاب اسلامی، با حضور و فعالیت‌های سفیر وقت جناب آقای سیدعباس سالاری و همچنین طلاب مبلغ ایرانی، به تدریج بر شمار شیعیان بومی این کشور نیز افزوده شد. حتی عده‌ای از آنان، مقدمات علوم دینی را در مراکز شیعه آرژانتین فراگرفتند و به منظور تکمیل دروس حوزوی در دوره‌های کوتاه و بلندمدت که از سوی جمهوری اسلامی برگزار می‌شد، به ایران سفر کردند تا با فراگیری علوم و معارف الهی، عامل انتقال این معارف به جویندگان راه حقیقت در کشور خود شوند و مصداق آیه «و لینذروا قومهم اذا رجعوا الیهم» (توبه: ۱۲۲) باشند. امروزه شاهدیم که به برکت نظام مقدس جمهوری اسلامی و خون مطهر شهدا، روزه‌بروز بر تعداد مشتاقان راه حقیقت و جویای اسلام ناب افزوده می‌شود و این در حالی است که که بیشترین طلاب مستبصر بومی، از کشور آرژانتین هستند؛ همان‌گونه که آقای سانتیاگو پاس^۱ که فردی مسیحی کاتولیک بود، به دنبال کشف حقیقت، پس از ورود به دانشگاه آرژانتین و تحصیل در رشته فلسفه، به حقانیت مذهب تشیع پی می‌برد و آن را برمی‌گزیند. ایشان هم‌اکنون مدیر و امام جمعه مهم‌ترین مرکز و مسجد آرژانتین - مسجد التوحید - و از فعال‌ترین طلاب بومی این کشور است که نه تنها سکان‌دار امر تبلیغ دین در زادگاه خویش است، بلکه بسیاری از کشورهای آمریکای لاتین و کسانی که جویای حقیقت و شناخت دین کامل هستند، از وجود ایشان بهره می‌برند.

ب. خودآگاهی فرهنگی

غرب از دیرباز به دنبال سیاه‌نمایی از وضعیت زنان در جوامع اسلامی و به‌ویژه ایران بوده

1. Santiago Paz.

و همچنین در صدد القای برهنگی غربی تحت عنوان آزادی و حقی طبیعی برای زنان بوده است. از این رو بانوان شیعه آرژانتینی در پاسخ به این نگرش ضد ارزشی، اقدام به انجام فعالیت‌های فرهنگی متعددی در سطح ملی و با حجاب اسلامی نموده‌اند که خود مظهر ارزش واقعی زن و جایگاه حقیقی او در جامعه است. برای نمونه، برگزاری نمایشگاه‌های عکس با موضوع زن در دانشگاه‌ها، حضور در مراکز اجتماعی مختلف مانند بوستان‌ها، شرکت در کنگره ملی زنان، و ارتباط با گروه‌های مختلف و شناساندن جایگاه و ارزش واقعی زن به جامعه آرژانتین و تبیین نگاه ارزشی اسلام به زن، از جمله این اقدامات ارزشمند است. بی‌شک، یکی از بهترین روش‌های تبلیغی، تعامل با ادیان مختلف و گفتگوی بین ادیانی است. این امر اگر در سطوح بالا و با نخبگان و یا مقامات جامعه هدف انجام پذیرد، به طبع بازخوردهای حداکثری خواهد داشت. از این رو، مسجد التوحید آرژانتین، این مهم را در ردیف برنامه‌های فرهنگی - تبلیغی خود قرار داده و در این امر، بیشترین تلاش خود را انجام می‌دهد تا با ارتباط‌گیری با مراکز سایر ادیان از جمله گروه‌های رقیب، به رسالت خود جامه عمل بپوشاند. آقای عبدالکریم پاس به عنوان مدیر این مسجد در خصوص این گونه فعالیت‌ها می‌گوید: «گفتگوی بین ادیان، دعوت از شخصیت‌های مختلف مانند کشیش‌ها و پزشکان متخصص و برگزاری جلسات متنوع با موضوعات خاص با تکیه بر تبیین نظرات اسلامی و یا حضور در مراسم و برنامه‌هایی همچون دانشگاه‌ها و کلیساها، از جمله فعالیت‌های فرهنگی مسجد التوحید است». رسیدگی به فقرا و نیازمندان و دستگیری از ایشان (اعم از مسلمان و غیر مسلمان) نیز در دستور کار این مسجد قرار دارد و در حد وسع و توان، جهت تألیف قلوب مدتی است، تحت نظر مؤسسه خیریه‌ای که برای چنین فعالیت‌هایی تشکیل شده، ذیل فعالیت‌های فرهنگی این مسجد، در حال انجام است. مدیر مسجد التوحید در این خصوص می‌گوید: «ما در مسجد، مؤسسه خیریه‌ای تشکیل دادیم که هم‌اکنون چند سال از فعالیت آن می‌گذرد و به شیعیان و غیر مسلمانان کمک می‌شود. چون تحت عنوان خیریه ثبت شده است، دولت هم به صورت محدود پشتیبانی می‌کند و سرمایه‌ای را در اختیار ما قرار داده است که البته سایر مؤسسات خیریه این کشور نیز مشمول این کمک‌ها هستند. با توجه به محدود بودن منابع مالی و امکانات کم این مؤسسه، هنوز

توان انجام فعالیت‌هایی در سطح بالا و گسترده مهیا نیست و تنها در حد برطرف نمودن احتیاجات اولیه و ابتدایی افراد است». (مصاحبه با آقای پاس)

در ادامه به راهبردهای ارتقای وضعیت خودآگاه به جامعه خودبنیاد در بین شیعیان آرژانتین اشاره خواهیم نمود.

۱. راهبرد اجتماعی - فرهنگی

الف. نخبه‌پروری

اولین گام برای دستیابی به هویت شیعی مستقل و ایجاد جامعه خودبنیاد، نخبه‌پروری است. نخبه‌پروری و تربیت شاگردان مستعد، از همان دوران ائمه علیهم‌السلام در دستور کار اهل بیت پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم قرار داشت. این مهم، امروزه نیز به‌عنوان حلقه مفقوده بحث چگونگی ارتقای وضعیت شیعیان در آرژانتین، موضوعی درخور بررسی و پیگیری جدی مسئولین ذی‌ربط است. بنابراین اولین راهبرد، راهبرد اجتماعی است که نقطه ثقل آن مسئله هویت است. همان‌گونه که می‌دانیم، هویت در تشیع، با امام و رهبر اجتماعی شکل می‌گیرد و از سویی شیعیان آرژانتین، رهبر و مرجع ندارند. بنابراین، با سرمایه‌گذاری بر طلاب مستعد بومی آرژانتینی، می‌توان به مسئله هویت دست یافت. وجود رهبر در میان شیعیان آرژانتین، به شکل‌گیری هویت شیعی واحد حول محور رهبری مقبول و مشروع کمک خواهد نمود. بنابراین، میان نخبه‌پروری و هویت‌سازی مستقل برای شیعیان، رابطه مستقیم وجود دارد.

ب. مبارزه با فقر

فقر و تنگدستی، از آسیب‌های اجتماعی است که از دیرباز گریبان‌گیر بسیاری از شیعیان کشورهای مختلف بوده است. شیعیان آمریکای لاتین به‌ویژه آرژانتین نیز از این قاعده مستثنی نیستند. شیعیان مهاجر این کشور برخلاف برخی از کشورهای آمریکای لاتین همچون برزیل و ونزوئلا، از سطح رفاهی بالایی برخوردار نیستند. آقای سهیل اسعد در این خصوص می‌گوید: «لبنانی‌ها در برزیل بسیار ثروتمندند، اما در آرژانتین اکثراً فقیرند و حتی گروه‌های رقیب و دشمنان با پول زیاد بعضی از جوان‌های شیعه را جذب می‌کنند» (مصاحبه با آقای سهیل اسعد). در مصاحبه‌ای که با مدیر مسجد التوحید انجام شد، ایشان به جمع‌آوری کمک برای نیازمندان و تقسیم آن بین فقرا اشاره نمودند. بنابراین، مبارزه با این‌گونه از

آسیب‌های اجتماعی، راهبردی مؤثر در ارتقای وضعیت شیعیان خواهد بود. راهبردی که در این خصوص پیشنهاد می‌شود، الگوی فعالیت کمیته امداد و یا بهزیستی در ایران است؛ بدین نحو که با آموزش حرف مختلف به افراد و در اختیار گذاشتن اسباب و ادوات اولیه، از فقر و تنگدستی در میان شیعیان این کشور کاسته شود. حتی این موضوع در صورت امکان، می‌تواند در سطح کشور و در میان اهل سنت و حتی غیرمسلمانان نیز اجرا گردد که موجب تألیف قلوب و زمینه‌های تبلیغ تشیع آن‌هم با جنبه عملی (که بازخورد حداکثری دارد) خواهد بود. البته مؤلف طرحی راهبردی در این خصوص در دست دارد که برای منطقه بسیار مفید و سودمند خواهد بود.

ج. اصل وحدت میان شیعیان

استراتژی اختلاف بین مسلمانان از دیرباز در دستور کار دشمنان قرار داشته است. از سویی پروژه تفرقه‌افکنی بین آنها از سوی دشمن که سناریوی آن در پی ناکامی‌های متعددی تنظیم شده است، دشمن را از تنازع مستقیم با مسلمانان و به‌ویژه شیعیان خارج می‌کند. مستکبرین که همیشه از اتحاد بین مسلمانان هراس داشته و دارند، از طرق مختلف سعی در پاره کردن این رشته اتحاد دارند. از این‌رو «وحدت اسلامی» و اتحاد بین مسلمین، از جمله اصلی‌ترین و بنیادی‌ترین موضوعات در اندیشه سیاسی و فرهنگی رهبر معظم انقلاب اسلامی است. اهمیت این موضوع نزد ایشان تا آنجاست که ایشان وحدت اسلامی را به‌عنوان «مسئله‌ای استراتژیک» و نه تاکتیکی معرفی نموده و همواره علما، روشنفکران، برجستگان سیاسی و آحاد امت اسلامی را به وحدت ذیل دستورات و آموزه‌های قرآن کریم و ارادت و محبت به پیامبر اسلام حضرت محمد^۱ دعوت کرده‌اند.

در اندیشه مقام معظم رهبری، اتحاد مسلمانان و پرهیز آنان از اختلاف و تفرقه، زمینه‌ای مساعد برای «ایستادگی جمعی در برابر زورگویی‌های نظام سلطه» و «دفاع از منافع و حقوق ضایع‌شده جهان اسلام» به شمار می‌آید. رهبر معظم انقلاب در این خصوص می‌فرمایند:

«هدف از این کار آن است که با شعار وحدت مسلمین، که شعار درست و ضروری هم است و من از قدیم این اعتقاد و تفکر را داشتم و دارم و آن را یک مسئله استراتژیک می‌دانم (یک مسئله تاکتیکی و

مصلحتی هم نیست که حالا بگوییم مصلحت ما ایجاب می‌کند که با مسلمین غیرشیعه ارتباطات داشته باشیم) مسلمانان، به تدریج این اختلافات مذهبی و طایفه‌یی را کم کنند و از بین ببرند؛ چون در خدمت دشمنان است. ما با این انگیزه صحیح، مسئله وحدت مسلمین را در جمهوری اسلامی، یک مسئله اساسی قرار داده‌ایم. امام بارها فرمودند: ارگان‌های مختلف جمهوری اسلامی نیز بر این اساس برنامه‌ریزی و طراحی و تلاش کردند و ماها هم سخنرانی کردیم» (بیانات معظم‌له در دیدار اعضای ستاد برگزاری کنفرانس جهانی اهل بیت علیهم‌السلام، ۱۳۶۹/۱/۲۶).

از سویی دیگر با نگاهی اجمالی در تاریخ ائمه اطهار علیهم‌السلام نیز می‌بینیم، هرکدام از ائمه معصومین علیهم‌السلام به نحوی با توجه به شرایط حاکم در عصر خویش، با به‌کارگیری عناصر مهمی همچون وحدت و همدلی، در گسترش اسلام اصیل و ناب (تشیع) نقش‌آفرینی نمودند. برای مثال، دوران امامت امام سجاد علیه‌السلام که از عصر عاشورای سال ۶۱ آغاز شد، از شرایط ویژه‌ای برخوردار بود. از طرفی جنایت هولناک لشکر ابن‌زیاد در کربلا منجر به ترس و انزوای شیعیان گردید و شمار شیعیان بنا بر روایتی از امام صادق علیه‌السلام، تنها سه نفر و در نقل دیگری از فضل‌بن‌شاذان، پنج نفر بود و از طرفی جریانات انحرافی فکری موجود، در گام اول جز با تکیه بر همدلی که به وحدت منجر می‌شد، ممکن نبود. امام سجاد علیه‌السلام برای ایفای رسالت الهی خویش، با درپیش گرفتن تاکتیک تقیه و ایجاد ظرفیت‌های لازم برای تعامل و همدلی با مردم و افکار عمومی که به شدت نیاز به آن در آن شرایط احساس می‌شد، زمینه‌های گسترش فرهنگ اهل‌بیت علیهم‌السلام را فراهم نموده و با ایجاد زمینه‌های مناسب، موجب افزایش تدریجی پیروان مذهب تشیع شد (بختیاری، ۱۳۹۵: ۳۲۳). راهبرد ایجاد اختلاف در میان شیعیان به‌وسیله دشمنان به‌ویژه رژیم صهیونیستی، باعث شده است تا مسجد التوحید مأمن تازه مسلمانان و مراکز لبنانی‌ها مانند حسینیه حاج یوسف، محل تجمع عرب‌ها شود و ارتباط این مراکز با یکدیگر به تدریج کم‌رنگ‌تر شود؛ درحالی‌که باید با درپیش گرفتن سیاستی راهبردی، این ارتباط از سوی مسئولان مسجد التوحید که گویی

نماینده جمهوری اسلامی ایران در بوئنوس آیرس آرژانتین است، با مراکز شیعه دیگر تقویت گردد، تا توطئه دشمنان در ایجاد شکاف عمیق‌تر میان شیعیان خنثی شود. همچنین ارتباط‌گیری حداکثری و مشارکت همه‌جانبه آنان در امور اجرایی و امور دیگر، راهبردی بسیار مهم در جهت نیل به اهداف ائمه اطهار (علیهم‌السلام) خواهد بود.

د. تقویت فدراسیون^۱ برای تضعیف فعالیت تکفیری‌ها

امروزه یکی از عوامل مهم فتنه‌انگیزی در جهان اسلام، جریان‌های تکفیری است که آسیب زیادی به اسلام وارد کرده است؛ به‌گونه‌ای که در عصر حاضر، جهان اسلام بیش از هر زمان دیگری از فتنه تکفیر رنج می‌برد. پدیده تکفیر که در بستر اسلام‌هراسی معنا می‌یابد، توطئه استکبار جهانی به‌منظور ارائه چهره‌ای خشن و انحصارگرا از اسلام بوده است. موج اسلام‌هراسی که به‌وسیله جریان‌های تکفیری تشدید گردید، مناطق دوردست کره زمین همچون آرژانتین را نیز تحت تأثیر قرار داده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی، شاهد گسترش روزافزون اسلام‌گرایی در این کشور هستیم. این اقبال که مرهون تعالیم و آموزه‌های اسلام ناب (تشیع) است، کینه و حقد دشمنان اسلام را دوچندان کرده است. از این‌رو دشمن با استفاده از جریان‌های تکفیری، سعی در مخدوش کردن چهره شیعیان در نزد افکار عمومی و به‌انزوا کشاندن آنها دارد. آنان که سهم عمده‌ای از رسانه‌های جمعی را در اختیار دارند، با تبلیغات منفی، سیاه‌نمایی و ارائه قرائت تکفیری از اسلام، همواره چالشی جدی در روند گسترش اسلام ناب در این منطقه به وجود آورده‌اند.

۲. راهبرد اقتصادی

جامعه شیعی خودبنیاد به‌مراتب موفق‌تر از جوامعی عمل می‌کنند که استقلال اقتصادی خاصی ندارند و پیوسته چشم به یاری و حمایت مالی دیگران دارند. متأسفانه شیعیان بومی آرژانتین و حتی عده‌ای از مهاجران نیز به‌واسطه عدم استقلال مالی در جوامع موجود شیعه در آرژانتین، هنوز وابسته به بسته‌های حمایتی جمهوری اسلامی هستند. از این‌رو راهبرد ایجاد مراکزی بزرگ همچون کارخانه‌ها و شرکت‌های عظیم با مدیریت شیعیان، راهبردی

مؤثر در جهت رفع مشکلات آنان خواهد بود.

۳. راهبرد آموزشی

الف. حفظ، تقویت و گسترش حوزه‌های علمیه موجود

همان‌گونه که ذکر شد، بیشترین طلاب بومی منطقه آمریکای لاتین متعلق به کشور آرژانتین است که در میان آنان، چهره‌های شاخص و برجسته‌ای در حوزه تبلیغ بین‌الملل وجود دارد. از میان ایشان، می‌توان آقای عبدالکریم پاس را نام برد که مانند ایشان در سایر کشورها یا وجود ندارد و یا کمتر وجود دارد. همه طلاب یادشده، خروجی حوزه‌های علمیه آرژانتین هستند که مقدمات حوزوی را در آنجا فرا می‌گیرند و پس از آن، برای ادامه تحصیل به ایران سفر می‌کنند. اما متأسفانه در حال حاضر شاهد تعطیل شدن مدرسه علمیه مسجد الشهدا توکومان هستیم که مدیر این حوزه، عمده دلیل آن را مشکلات اقتصادی می‌داند. از آنجا که نیاز به حوزه علمیه در آرژانتین کاملاً ملموس است، علاوه بر تقویت حوزه علمیه موجود در مسجد التوحید بوئنوس آیرس، افتتاح و گسترش حوزه‌های علمیه در مساجد دیگر نیز به‌منظور نخبه‌پروری که مهم‌ترین هدف و اولین گام در شکل‌دهی به هویت شیعی است، امری مهم و ضروری است.

ب. تبلیغ مستمر حضوری

با مطالعه تاریخ، شاهد اعزام افرادی از سوی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای تبلیغ دین اسلام به اقصی نقاط دنیا هستیم. الگوی تبلیغی پیامبر اسلام، الگویی موفق بود که پس از آن حضرت ائمه اطهار علیهم السلام نیز آن را اجرا کردند. تجربه نشان داده است که حضور مستمر و بلندمدت طلاب مبلغ در منطقه، برکاتی دارد که در حضور کوتاه‌مدت، به دست نمی‌آید. آنچه جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان نیروی تبلیغی متخصص و مسلط به زبان اسپانیایی در اختیار دارد، بسیار محدود بوده و پاسخ‌گوی نیاز جامعه شیعی آرژانتین نیست. علاوه بر اینکه، آموزش زبان به روحانیون و مبلغان نیز بازدهی کمی داشته و هرچند باعث آشنایی به زبان می‌شود، اما در همه موارد نمی‌تواند تسلط به زبان اسپانیایی را در مبلغ ایجاد کند. تربیت مبلغان بومی تا حدی توانسته است این کمبود را جبران کند، اما نیاز به مبلغ مسلط به زبان اسپانیایی هنوز در جامعه شیعه آرژانتین ملموس است. حتی ورود استعمارگران

اسپانیایی به کشور آرژانتین همراه با مبلغان مذهبی بود؛ به گونه‌ای که در همه جا صلیب در کنار پرچم امپراطوری اسپانیا قرار داشت. حضور مستمر و پرشمار راهبان مسیحی در مسیحی‌سازی مردم منطقه آمریکای لاتین تأثیر بسزایی داشته است. فتح تغلبی استعمارگران، هرچند در بدو ورود، تأثیرات فراوانی در پذیرش اجباری مسیحیت از سوی سرخپوستان داشته است، اما با گسترش مسیحی‌سازی، حضور مبلغان و راهبان مسیحی با برنامه‌های تبلیغی مستمرشان، عاملی مهم در عمق بخشیدن به دین بومیان این منطقه به شمار می‌رفت. تجربه کلیسای کاتولیک از اعزام کشیش‌های مجرد، هرچند مشکلاتی از قبیل دوری از همسر و فرزند را به دنبال نداشت و کشیش می‌توانست بدون هیچ دل‌تنگی و تعلق خاطری در منطقه به تبلیغ بپردازد، اما آفات شدیدتری همچون تجاوز و سوءاستفاده جنسی از کودکان و روابط پنهانی را به دنبال داشت. از این رو؛ آموزش زبان اسپانیایی به طلاب ایرانی علاقه‌مند به اعزام بلندمدت و مستمر به آرژانتین به همراه خانواده، راهبردی مفید و مؤثر در تبلیغ اسلام ناب خواهد بود.

نتیجه‌گیری

خودآگاهی و خودبنیادی از جمله مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده هویت فردی و اجتماعی محسوب می‌گردد. اهمیت این عوامل زمانی مضاعف و دوچندان می‌شود که اقلیتی چون شیعه در کشوری همچون آرژانتین - که پایگاه صهیونیست‌ها به شمار می‌رود و فضای مناسبی برای رشد و تعالی اخلاقی بشری نیز فراهم نیست - خود به مبدأ دیگری جهت انتشار اسلام ناب در آمریکای لاتین مبدل می‌گردد. خودآگاهی و خودبنیادی که ریشه در صدور معارف شیعی ناب از سوی مبدأ - جمهوری اسلامی ایران - و در مقیاس جهانی داشته است. تأثیر انقلاب اسلامی ایران به عنوان مبدأ پخش برای جامعه شیعی آرژانتین در جایگاه مقصد را، می‌توان در دو سطح تقسیم‌بندی نمود. سطح نخست، فرآیند ورود و تعامل با بومیان است که از فاز صفر معرفی اسلام و انتقال تفکر ناب شیعی آغاز شده و در ادامه به فاز یک که همان هویت بخشی و نیل به جامعه خودآگاهی است، منجر می‌گردد. سطح دوم مربوط به مهاجران عرب‌تباری است که بسیاری از آنها به دلیل حضور طولانی در جو مسموم آمریکای لاتین، متأسفانه به همان فاز صفر بازگشته‌اند و باید همان فرآیند، جهت ارتقای آنان به فاز یک طی شود. البته در این میان افرادی نیز هستند که هنوز به سنن الهی پایبند هستند و هویت شیعی خود را حفظ نموده‌اند و تنها با راهبری صحیح در مراکز و مساجد اسلامی از مرحله خودآگاهی به خودبنیادی منتقل شده‌اند. بنابراین، مبدأ در این خصوص دو مأموریت تأسیسی - راهبری مناسب بومیان و عرب‌تبارهای مهاجر را در اولویت برنامه‌های فعالیت خود داشته است.

فهرست منابع

قرآن مجید

نهج البلاغه

۱. احمدی، سیدعباس (۱۳۹۰). «ایران، انقلاب اسلامی و ژئوپلیتیک شیعه»، چاپ اول، تهران: انتشارات مؤسسه اندیشه‌سازان نور.
۲. شکوهی، حسین (۱۳۷۷). «اندیشه‌های نو در فلسفه جغرافیا»، تهران: گیتاشناسی.
۳. رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۶). «توسعه و تضاد»، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی.
۴. موسی‌پور، مرتضی (۱۳۸۴). «به پیشواز خورشید غرب»، چاپ اول، قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۵. مصاحبه تلفنی با آقای عبدالله مدنی، مدیر مسجد الإمام کانیونلاس.
۶. مصاحبه تلفنی با آقای غالب موسی، از کارکنان مجموعه تلویزیون النور واقع در بوئنوس آیرس.
۷. مصاحبه تلفنی با آقای محمود عید، مدیر مسجد الشهد توکومان آرژانتین.
۸. مصاحبه حضوری با آقای خلیل سوییا، از طلاب آرژانتینی مشغول به تحصیل در حوزه علمیه قم.
۹. مصاحبه حضوری با آقای سهیل اسعد، از مبلغان فعال بین‌المللی منطقه آمریکای لاتین.
۱۰. مصاحبه حضوری با آقای عبدالکریم پاس، مدیر مسجد التوحید بوئنوس آیرس آرژانتین.
۱۱. مصاحبه حضوری با آقای وسیم صالح، از طلاب آرژانتینی مشغول به تحصیل در حوزه علمیه قم.
۱۲. احمدی، سیدعباس؛ لطفی، حیدر (۱۳۸۹). «انقلاب اسلامی و نقش بین‌المللی ایران در منطقه»، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره دوم، ص ۱۰۷-۱۲۱.
۱۳. احمدی، سیدعباس (۱۳۸۹). «نقش مذهب در گسترش حوزه نفوذ، مطالعه موردی: تشیع و ایران»، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال ششم، شماره اول، ص ۳۷-۷۴.
۱۴. بختیاری، محمود، مقاله رهیافت‌های سیاسی فرهنگی امام سجاد علیه السلام در برون رفت تشیع از اضمحلال در سایه وحدت و همدلی، سجاده خورشید ۵، مجموعه مقالات برگزیده پنجمین کنگره بین‌المللی امام سجاد علیه السلام، چاپ اول، ۱۳۹۵.
۱۵. برزگر، ابراهیم (بهار و تابستان ۱۳۸۶). «نظریه پخش و بازتاب انقلاب اسلامی»، مجله پژوهش حقوق و سیاست، شماره پنجم، ص ۴۰-۷۰.
۱۶. برزگر، ابراهیم (۱۳۹۱). «نظریه‌های بازتاب جهانی انقلاب اسلامی»، تهران: دانشگاه امام صادق علیه السلام.
۱۷. پانوف، میشل و پرون، میشل (۱۳۶۸). «فرهنگ مردم‌شناسی»، ترجمه: اصغر عسکری خاتناه، چاپ اول، تهران: نشر ویس.

۱۸. جردن، تری و لستر راوتتری (۱۳۸۰). «مقدمه‌ای بر جغرافیای فرهنگی»، ترجمه: سیمین تولایی و محمد سلیمانی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ و ارتباطات.

۱۹. سجادی‌پور، سیدمحمد کاظم؛ دنیاچو، بهنام (پاییز ۱۳۸۹). «سیاست خارجی بوش ۲۰۰۱ - ۲۰۰۸ و گسترش رادیکالیسم در آمریکای لاتین»، فصلنامه آفاق امنیت، شماره هشتم، ص ۱۴۳-۱۶۳

20. Boronat, M.: "Recull de textos sobre la imposició del Castellà", <http://www.geocities.com>.

21. Deiros, Pablo Alberto, Historia del Cristianismo en América Latina.

22. Las dos Argentinas, Víctor M. Sonogo, 1985, 1989.

23. Montoya, Mario Daniel, Israel Takes Special Interest in Triple Border Area, *Jane's Intelligence Review* 13, no. 12 (December 2001).

24. Sullivan, Mark P, *Latin America: Terrorism Issues*, Congressional Research Service, Washington DC, 2013.

25. INTERPOL, Media Release, "INTERPOL General Assembly Upholds Executive Committee Decision on AMIA, Red Notice Dispute," November 7, 2007.

26. Burgos, Marcelo and Nisman, Alberto, "AMIA Case," Investigations Unit of the Office of the Attorney General: Office of Criminal Investigations, October 25, 2006.

27. Levitt, Matthew, the Iranian Security Threat in the Western Hemisphere: Learning from Past Experience, *SAIS Review*, Volume 32, Number 1, Johns Hopkins University Press, Maryland, Winter-Spring 2012.

28. Gareth Porter's Investigation into the AMIA Bombing in Buenos Aires, Voice of America, Feb 6, 2013.

29. Gareth Porter "US Officials Rejected Key Source on '94 Argentina Bombing", Inter Press Service News Agency, January 24, 2008, available at: <http://www.ipsnews.net/2008/01/politics-us-officials-rejected-key-source-on-94-bombing>, accessed July 23 2014.

30. Argentina Judicial Branch, *AMIA Indictment*, Office of the National Federal Court No. 17, Criminal and Correctional Matters No. 9, Case No. 1156, March 5.

31. Friedman, John (1973) A Response to Altshuler: Comprehensive Planning as a Process, In Andreas Faludi (Ed). A Reader in Planning theory, Oxford, Pergamum Press.

32. Friedman, John (1987) Planning in the Public Domain: From Knowledge to Action, Princeton, Princeton University Press.

33. Friedman, John (2011) Insurgencies: Essays in Planning Theory,

London and New York, Rutledge Press.

34. Morandé, Pedro, *Cultura y Modernización en América Latina*, Instituto de Sociología, Universidad Católica de Chile, Santiago, 1984.

35. Bolívar, Simón, *Doctrina del Libertador*, Fundación Biblioteca Ayacucho, 2009.